

ต้นมะขามป้อม พรรณไม้ในพุทธประวัติ

มะขามป้อม หรือที่ชาวฮินดูเรียกว่า อะมะลา หรือ อะมะลิกา ตามพระพุทธรูปประวัติกล่าวว่า ช่วงที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จไปอาศัยกับชฎิลอรุเวลกัสสป พระฤๅษีได้ทูลนิมนต์ภักตภิกขุ พระองค์ทรงตรัสให้ไปก่อน แล้วทรงเสด็จไปเก็บผลหว่าจากชมพูทวีปวันหนึ่ง อีกวันหนึ่งก็ทรงไปเก็บผลมะม่วง ผลมะขามป้อม ผลส้ม แล้วเสด็จไปสู่ภพดาวดึงส์ เก็บดอกปาริฉัตตะหรือดอกปาริฉัตร แต่ก็ทรงกลับมาถึงโรงบูชาเพลิงก่อนอรุเวลกัสสป

ชื่อพื้นเมือง: กันโตด (เขมร-จันทบุรี), กำทวด (ราชบุรี), มั่งลู๋ สันยาสำ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ชื่อบาลี: อมตา (อะ-มะ-ตา), อามาลกั (อา-มะ-ละ-กั), อามลก (อา-มะ-ละ-กะ), อามลโก(อา-มะ-ละ-โก)

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Phyllanthus emblica* L.

ชื่อสามัญ: Emblic Myrabolan, Malacca Tree, Indian Gooseberry, Amala Plant, Amalak Tree

ชื่อวงศ์: EUPHORBIACEAE

ถิ่นกำเนิด: พบได้ทั่วไปในป่าเขตร้อนแถบเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทยพบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคกลาง มักขึ้นตามธรรมชาติในป่าเบญจพรรณแล้ง ป่าเต็งรัง และป่าแดง

สภาพนิเวศน์: ชอบดินที่มีการระบายน้ำได้ดี เช่น ดินปนทราย และดินลูกรัง

ลักษณะทั่วไป: มะขามป้อมเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ผลัดใบ แต่จะผลิใบใหม่เร็วมาก เปลือกสีเขียวอ่อนปนเทา กิ่งห้อยย้อยลง เรือนพุ่มรูปทรงกลม ใบเป็นใบเดี่ยว สีเขียวอ่อนๆ ออกสลับเรียงแถวในระนาบเดียวกัน ใบรูปขอบขนาน ออกเป็นช่อ ดอกคล้ายใบประกอบแบบขนนกเพราะใบมีขนาดเล็กมาก เล็กกว่าใบมะขาม ช่อใบแต่ละช่อยาวประมาณ ๗-๑๐ เซนติเมตร ดอกออกเป็นช่อ กระจุกอยู่ตรงโคนของกิ่งย่อย ยาวประมาณ ๑-๓ เซนติเมตร ดอกมีขนาดเล็กสีเขียวอ่อนปนเหลือง ดอกแยกเพศ ดอกเพศผู้และเพศเมียอยู่ต่างดอกกัน แต่อยู่ในกิ่งเดียวกัน ผลกลม มีรอยเป็นแนวยาวตามผิวผล ๖ แนว ผลแก่สีเหลืองอ่อนใสๆ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑.๕-๒ เซนติเมตร รสเปรี้ยวอมฝาด มีเมล็ดกลมแข็งมี ๑ เมล็ด

การขยายพันธุ์: ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

ประโยชน์: เปลือกต้นต้มน้ำดื่มแก้ไอ ผลสดรับประทานได้ มีรสเปรี้ยวๆ ฝาดๆ มีวิตามินซีสูง ใช้รักษาโรคเลือดออกตามไรฟัน ไข้แก้ไอ ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ช่วยลดอาการกระหายน้ำ ใบสดและเปลือกต้นใช้ย้อมผ้าให้สีน้ำตาลแกมเหลือง